

Казакстан Республикасы Президентінің 2011 жылғы 29 маусымдагы № 110 Жарлығы.

"Казакстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары туралы" Казакстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 1 акпандагы № 922 Жарлығын іске асыру максатында **КАУЛЫ ЕТЕМІН**:

1. Коса беріліп отырган Казакстан Республикасында тілдерді дамыту мен колданудын 2011 - 2020 жылдарга арналған мемлекеттік багдарламасы (бұдан әрі - Багдарлама) бекітілсін.

2. Казакстан Республикасының Үкіметі:

1) бір ай мерзімде Багдарламаны іске асыру жоніндегі іс-шаралар жоспарын өзірлесін және бекітсін;

2) "Казакстан Республикасындағы мемлекеттік жоспарлау жүйесінін одан әрі жұмыс істеуінін кейбір мәселелері туралы" Казакстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 4 наурыздагы № 931 Жарлығында айқындалған мерзімде Казакстан Республикасы Президентінің Әкімшілігіне Багдарламанын орындалу барысы туралы акпарат ұсынысын.

3. Осы Жарлықтың орындалуын бакылау Казакстан Республикасы

Президентінің Әкімшілігіне жүктелсін.

4. Осы Жарлық кол койылған күннен бастап колданыска енгізіледі.

Казакстан Республикасының

Президенті

Н. Назарбаев

Казакстан Республикасы

Президентінің

2011 жылғы 29 маусымдағы

№ 110 Жарлығымен

БЕКІТІЛГЕН

**Казакстан Республикасында тілдерді дамыту мен колданудын  
2011 - 2020 жылдарга арналған  
МЕМЛЕКЕТТІК БАГДАРЛАМАСЫ  
Багдарлама паспорты**

Ескерту. Болімге озгеріс енгізілді - КР Президентінің 04.12.2015 № 126 Жарлығымен.

## **Бағдарламаның атауы**

Казакстан Республикасында тілдерді дамыту мен колданудын 2011 - 2020 жылдарга арналған мемлекеттік программалар

## **Әзірлеу үшін негіз**

Бағдарлама Казакстан Республикасы Конституциясының 7, 93-баптарына; "Казакстан Республикасында тілдерді дамыту мен колданудын 2011 - 2020 жылдарга арналған мемлекеттік программалар" жөнде жасалған мемлекеттік программалардың негізгі принциптеріне негізделген.

## **Бағдарламаны әзірлеу үшін жауапты мемлекеттік орган**

Казакстан Республикасы Мәдениет министрлігі

## **Бағдарламаны жүзеге асыру үшін жауапты мемлекеттік органдар**

Орталық және жергілікті аткарушы органдар

## **Бағдарламаның максаты**

Казакстанда тұратын барлық этностардың тілдерін сактай отырып, казакстандық біртектілік пен мемлекеттік мәдениеттің негізін қалыптастыру.

## **Міндеттері**

Мемлекеттік тілді оқытудың әдіснамасын жетілдіру және стандарттау;

мемлекеттік тілді оқытудың инфрақұрылымын дамыту;

мемлекеттік тілді оқыту процесін ынталандыру;

мемлекеттік тілді колданудың мәртебесін арттыру;

мемлекеттік тілге сұранысты арттыру;

казак тілінін лексикалық корын жетілдіру және жүйелеу;

тіл мәдениетін жетілдіру;

коммуникативтік-тілдік кеңістіктегі орыс тілінін қызмет етуі;

Казакстандагы тілдік өралуандықты сактау;

агылшын және басқа да шет тілдерін оқып-үйрену

**Іске асыру мерзімі**

2011 - 2020 жылдар

бірінші кезең: 2011 - 2013 жылдар

екінші кезең: 2014 - 2016 жылдар

үшінші кезең: 2017 - 2020 жылдар

## **Нысаналы индикаторлар**

Мыналады:

1) мемлекеттік тілді менгерген тұргындардын үлесін (2017 жылға карай - 80%, 2020 жылға карай - 90%);

2) мемлекеттік тілді В1 деңгейінде менгерген мектеп түлектерінін үлесін (2017 жылға карай - 70%);

3) мемлекеттік букаралық акпарат куралдарындағы казак тіліндегі контенттін үлесін (2014 жылға карай - 20%, 2020 жылға карай - 40%);

4) тұргындардын ономастикалық комиссиялардын жұмысындағы шешім кабылдау процесін талқылауда (2017 жылға карай - 100%);

5) казак тілінің реттелген терминологиялық корынын үлесін (2014 жылға карай - 20%, 2017 жылға карай - 40%);

6) республикадагы орыс тілін менгерген тұргындардын үлесін (2020 жылға карай - 90%);

7) этномәдени бірлестіктер жанындағы казак және ана тілдерін оқытатын курсармен камтылған

8) республикадагы ағылшын тілін менгерген тұргындардын үлесін (2014 жылға карай - 10%, 2017 жылға карай - 15%)

9) республикадагы үш тілді (мемлекеттік, орыс және ағылшын) менгерген тұргындардын үлесін (2014 жылға карай - 10%, 2017 жылға карай - 15%)

### **Каржыландыру көздері мен көлемі**

2011 - 2020 жылдары Багдарламаны іске асыруға респубикалық және жергілікті бюджеттердің

### **Kіріспе**

Ескерту. Болімге озгеріс енгізілді - КР Президентінін 04.12.2015 № 126 Жарлығымен.

Тілдерді дамыту мен колданудын 2011-2020 жылдарга арналған мемлекеттік багдарламасы (будан әрі - Багдарлама) Казакстан Республикасы Конституциясынын 7 және 93-баптарына, "Казакстан Республикасындағы тіл туралы" 1997 жылғы 11 шілдедегі Казакстан Республикасынын Занына, Казакстан Республикасы Президентінін 2010 жылғы 1 акпандагы № 922 Жарлығымен бекітілген Казакстан Республикасынын 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарына, "Мемлекеттік багдарламалардын тізбесін бекіту туралы" Казакстан Республикасы Президентінін 2010 жылғы 19 наурыздагы № 957 Жарлығына, Казакстан Республикасынын Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Казакстан халқы Ассамблеясынын XV сессиясында берген тапсырмаларын орындау жоніндегі Іс-шаралар жоспарынын З-тартмагына, Ел бірлігі доктринасына, Казакстан Республикасынын Президенті Н.Ә.Назарбаевтың "100 накты кадам: баршага арналған казіргі заманғы мемлекет" улт жоспарына сәйкес өзірленді.

Іске асырылуы он жылға есептелген Багдарлама елімізде калыптаскан тіл күрылышын

талдауга негізделген, тіл мәселелерімен айналысатын сарапшылар қауымының пікірлері мен ұсыныстары ескеріле отырып өзірленген.

Багдарламаны өзірлеу кезінде 30-дан астам шет елдін мемлекеттік тіл саясатын жүзеге асыруға катысты мәселелерінің күккүйктерін реттеу тәжірибесі зерделенді.

Бул күжат когамдық омірдің барлық саласында тілдерді дамыту мен колдану және мемлекеттік тілді кен ауқымды колдану үшін жагдай жасауга байланысты озекті проблемаларды шешудін нормативтік-үйымдастырушылық негізі болып табылады.

Мемлекет басшысы Н.Ә.Назарбаев: "Біз барша казакстандыктарды біріктірудін басты факторы болып табылатын казак тілінін одан әрі дамуы үшін барлық күш-жігерімізді салуымыз керек. Сонымен бірге елімізде тұратын барлық халықтардың оқілдері ана тілдерінде еркін сойлей, оки алуына, оны дамытуға колайлы жагдай тудыру кажет" деп атап корсеткен болатын.

Ел бірлігі доктринасында мемлекеттік тіл жалпылттық және рухани бірліктін басты факторы, негізгі басымдығы ретінде айқындалған. Оны менгеру әрбір Казакстан азаматының парызы мен міндеті саналып, жеке озінін бәсекеге кабілеттілігі мен когамдық омірге араласуының белсенділігін айқындайтын ынталандыруши тетік болуга тиіс.

"100 накты кадам": баршага арналған казіргі заманғы мемлекет" улт жоспарындағы негізгі бағыттардың бірі "Мәнгілік Ел" жалпылттық патриоттық идеясын іске асыру, сондай-ак казакстандыктардың бәсекеге кабілеттілігін арттырудың түйінді факторы ретінде үштілді білім беруді дәйекті турде дамыту болып табылады.

Багдарламада белгіленген максаттар мен міндеттер Багдарламаны іске асырудың барлық кезеңіне арнап үекілетті мемлекеттік орган өзірлейтін және Казакстан Республикасы Үкіметінің каулысымен бекітіletіn Ic-шаралар жоспары арқылы жүзеге асырылады.

Багдарламада козделген барлық іс-шаралар жалпылттық бірлікті ныгайтудын

манызды факторы ретінде мемлекеттік тілді дамытудын басымдығына негізделген және азаматтардың рухани-мәдени және тілдік кәжеттіліктерін тоłyқ канагаттандыруға бағытталған. Багдарламаның барлық іс-шаралары Конституцияның 7-бабына және Казакстан Республикасы Конституциялық Кенесінің 2007 жылғы 23 акпандагы № 3 каулысына барынша сәйкес түзілген.

Багдарламаны іске асырудын нәтижелі болуы жоспарланған іс-шараларды іске асырудын тиімділігіне кол жеткізу үшін кәжетті нормативтік-куқықтық базаны жетілдіру және негізгі багдарламалық іс-шараларды мемлекеттік органдардың стратегиялық жоспарларына кірктіру жолымен камтамасыз етілетін болады.

Сонымен катар, бул шаралардың практикалық нәтижесіне кол жеткізу үшін барлық мемлекеттік органдар мен шаруашылық субъектілері, оның ішінде үлттық компаниялар мен каржылық үйымдар күш жұмылдыруға тиіс.

## **Казіргі ахуалды талдау**

Ескерту. Болімге озгеріс енгізілді - КР Президентінің 04.12.2015 № 126 Жарлығымен.

Тәуелсіз Казакстанда онтайлы әлеуметтік-лингвистикалық кеңістік куру тіл саясатын кезен-кезенмен іске асыру арқылы жолға койылышп отыр.

1997 - 2000 жылдары "Казакстан Республикасындагы тіл туралы" 1997 жылғы Казакстан Республикасы Занының кабылдануына және Тілдерді колдану мен дамытудын 1998 - 2000 жылдарға арналған мемлекеттік багдарламасының бекітілуіне орай когам омірінің негізгі салаларында тіл курылышының куқықтық негізі калыптаса бастады.

2001 - 2010 жылдары Тілдерді колдану мен дамытудың он жылга арналған мемлекеттік багдарламасын іске асыру аясында тіл курылышы стратегиясының мынадай үш бағыты айқындалды: мемлекеттік тілдің әлеуметтік-коммуникативтік қызметін кенейту және нығайту, орыс тілінің жалпы мәдени қызметін сактау, Казакстан халқының баска да тілдерін дамыту. Сондай-ак осы кезенде Мемлекет басшысының бастамасы бойынша

"Тілдің үш тұгырлылығы" улттық мәдени жобасын іске асыру жұмысы басталды.

Бағдарламаны іске асыру корытындылары Казакстан Республикасындагы тіл курылышының келешекпен сабактас негізін қалады:

- 1) мемлекеттік тілді оқытудың инфракұрылымы елеулі түрде кенейді: казак тілінде оқытып, тәрбиелейтін үйымдар (балабакшалар мен шагын орталықтар) - 5644, мектептер - 3798, мемлекеттік тілді оқыту орталықтары - 88;
- 2) іс кагаздарын жүргізуі мемлекеттік тілге кошіру процесі белсенділікпен іске асырылып келеді (мемлекеттік органдардагы казак тіліндегі күжаттардың үлес салмагы шамамен 88 %-ды қурайды);
- 3) мемлекеттік тілді оқытудың әдістемелік базасы өзірлену үстінде (коп денгейлі оку-әдістемелік кешендер, жалпы таралымы 720 мын дана 10 түрлі создік, жалпы таралымы 260 мын дана екі және үштілді 8 салалық создік жарық корді).

2011-2014 жылдары:

- 1) 168 баста жобасы, онын ішінде 48 оку-әдістемелік курал, балаларга арналған 35 кітап, 36 салалық создік және танымдық, гылыми, публицистикалық 49 кітап жарық корді. "Казак создігі" казак тілінің біртомдық үлкен тусіндірме создігі, инновациялық негізде өзірленген "Даналық әліппесі" оқыту кешені жарық корді.;"
- 2) бірқатар тележобалар, реалити-шоулар, казак тілін оқыту сабактары, анимациялық фильмдер және т.б. іске асырылды;
- 3) IELTS (Ұлыбритания) және TOEFL (Америка Кұрама Штаттары) жүйелері бойынша тілді білуді бағалаудың копденгейлі жүйесі негізінде "Казтест" жүйесі өзірленді;

- 4) казак тілін оқыту орталықтарын аккредиттеу жүйесінін әдіснамасы өзірленді;
  - 5) шетелдегі казак диаспорасы окілдеріне ана тілін үйренуде әдістемелік және үйымдастырушылық колдауды үйымдастыру жүйелі турде жүргізіліп отыр. Шетелде тұратын отандастарды колдау максатында тұракты турде Еуропа казактарының дәстүрлі кіші күрүлтайы мен онер фестивалі, сонымен катар шетелде тұратын отандастарымыздың омірлік іс-әрекетінін мәселелері бойынша әлеуметтанушылық және талдамалық зерттеулер жүргізіледі;
  - 6) Казакстандагы этностардың тілдерін оқыту бойынша коптілділіктін инновациялық әдістемесі өзірленді;
  - 7) мемлекеттік тілді үйрету процесіне жана акпараттық технологияларды енгізу максатында интернет-портал (сервистін 20-дан астам түрі) курылышы, үнемі жанартылып тұрады;
  - 8) казактілді интернет-ресурстарды, контенттерді дамыту максатында тілді кашыктықтан оқыту курсарының саны үлгайды;
  - 9) мемлекеттік тілдін коммуникативтік функциясы нығаюда (мемлекеттік бұкаралық акпарат куралдарының (бұдан әрі - БАҚ) контентінде электрондық БАҚ-та казак тілінде хабар тарату колемі, сондай-ак баспа БАҚ-тагы мемлекеттік тілдін үлесі 50 %-дан жогары).
- Казіргі уақытта отандық телевизиялық арналарда казак тіліндегі шыгармашылық және авторлық бағдарламалардың үлесі артуда;
- 10) шетелде тұратын отандастармен мәдени байланыстарды дамыту және ныгайту жоніндегі жұмыстар жоспарлы турде жүргізілуде;

11) "Казакстан Республикасының кейбір заннамалық актілеріне ономастика мәселелері бойынша озгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" 2013 жылғы 21 кантардагы Казакстан Республикасының Заны және бірката занга төуелді нормативтік күкіктық актілер кабылданды;

12) Казакстанда тұратын этностардың тілдерін мемлекеттік колдаудың тиімді жүйесі күрүлді.

Алдагы онжылдық кезеңдегі (2011-2020 жылдардагы) тіл курылымының кисыны елімізде бірката проблемалы аспектілердің бар болуымен байланысты.

Алдагы онжылдықтагы (2011 - 2020 жылдардагы) тіл курылымының кисыны елімізде бірката проблемалы аспектілердің бар болуымен байланысты.

*Когамдагы мемлекеттік тілді менгерудің әркелкі деңгейі.* Бул проблемалы аспект мемлекеттік тілді оқытудың бірынгай әдіснамасы мен стандарттарының, казак тілі оқытушылары мен мамандарының даярлық деңгейінін томендігімен, казак тілін оқыту инфрақурылымы кызметінін бірынгай стандарттарының болмауымен, мемлекеттік тілді менгеру процесін ынталандыру және мониторинг жасау жүйесінін болмауымен тікелей байланысты.

*Елдің әлеуметтік-коммуникативтік кеністігіне мемлекеттік тілдің жеткіліксіз енгізілуі.* Бул багыттагы проблемалы мәселелер, ен алдымен, халықаралық коммуникациялар, демалу мен ойын-сауық саласында мемлекеттік тілді белсенді колдану аясының кeneюіне, оны занннын, гылымның және жана технологиялардың тілі ретінде дамытуға байланысты болып отыр. Сонымен катар, мемлекеттік тілді колданудың мәртебесін арттыру, оны отбасы кундылығы ретінде таныту сиякты мәселелердің маңызды тізбесі проблемалы болып табылады, сондай-ак тіл саласындағы кейбір келенсіз дақылтар мен таптаурын пікірлер де осы проблемалардың катарынан орын алып отыр.

Казакстан когамындағы тіл мәдениетінін томендеуі. Корсетілген аспектіде терминология, антропонимика және ономастика салаларындағы проблемалар, сойлеу

және жазу мәдениетін жетілдіру, сондай-ақ үйлесімді тілдік орта күру қажеттілігі лингвистикалық кеністікті одан әрі орістетуде айтарлықтай киындықтар тудырып отыр.

Осы ретте тіл мәдениеті нормаларының сакталуы бойынша шараптар үйымдастыру козделеді.

*Казакстандықтардың лингвистикалық капиталын сактау және ныгайту қажеттілігі.* Бұл аспекттіде казакстандықтардың бәсекелестік басымдығы ретінде орыс тілін менгеру деңгейін сактауга, Казакстан мәдениетінін тілдік әралуандығын калыптастыратын этностардың тілдерін дамыту үшін жағдай жасауга және халықаралық іскерлік карым-катанас куралы ретінде ағылшын және басқа да шет тілдерін оқып-үйренуге байланысты проблемалар жиынтығы бар.

Осы проблемаларды шешудің және нормативтік-куқықтық базаны жетілдірудің басым қажеттілігі багдарламаның мынадай максаттары мен міндеттерді көздейді.

### **Багдарламаның максаттары, міндеттері, нысаналы индикаторлары және оны іске асыру нәтижелерінін көрсеткіштері**

Ескерту. Болімге озгеріс өнгізілді - КР Президентінін 04.12.2015 № 126 Жарлығымен.

Багдарламаның басты максаты - Казакстанда тұратын барлық этностардың тілдерін сактай отырып, казакстандық біртектілік пен бірлікті ныгайтудың аса манызды факторы ретінде мемлекеттік тілдің кен ауқымды колданысын камтамасыз ететін үйлесімді тіл саясаты.

#### **Багдарламалық максаттар:**

- 1) мемлекеттік тілді менгеруді камтамасыз етудің тиімді тәсілдеріне кол жеткізу;

2) мемлекеттік тілді копшіліктін кенінен колдануына кол жеткізу;

3) дамыган тіл мәдениеті - зиялдылықтын өлеуеті;

4) казакстандықтардын лингвистикалық капиталын дамыту.

### **Нысаналы индикаторлар:**

1) мемлекеттік тілді менгерген тұргындардын үлесін (2017 жылға карай - 80%, 2020 жылға карай - 90%);

2) мемлекеттік тілді В1 деңгейінде менгерген мектеп түлектерінін үлесін (2017 жылға карай - 70%, 2020 жылға карай - 100%);

3) мемлекеттік бұкараталық акпарат күралдарындағы казак тіліндегі контенттін үлесін (2014 жылға карай - 53%, 2017 жылға карай - 62%, 2020 жылға карай - 72%);

4) тұргындардын ономастикалық комиссиялардын жұмысындағы шешім кабылдау процесін талқылауга когамдық колжетімділік пен ашықтық қагидаттарының сакталуына канагаттанушылық дәрежесін (2014 жылға карай - 60%, 2017 жылға карай - 75%, 2020 жылға карай - 90%);

5) казак тілінің реттелген терминологиялық корынын үлесін (2014 жылға карай - 20%, 2017 жылға карай - 60%, 2020 жылға карай - 100%);

6) республикадагы орыс тілін мәнгерген тұргындардын үлесін (2020 жылға карай -

90%);

7) этномәдени бірлестіктер жаңындағы казак және ана тілдерін оқытатын курстармен камтылған этностардын үлесін (2014 жылға карай - 60%, 2017 жылға карай - 70%, 2020 жылға карай - 80%);

8) республикадагы ағылшын тілін менгерген тұргындардын үлесін (2014 жылға карай - 10%, 2017 жылға карай - 22%, 2020 жылға карай - 25%);

9) республикадагы үш тілді (мемлекеттік, орыс және ағылшын) менгерген тұргындардын үлесін (2014 жылға карай - 10%, 2017 жылға карай 17%, 2020 жылға карай - 20%) үлгайту.

**Міндеттер:**

1) мемлекеттік тілді оқытудын әдіснамасын жетілдіру және стандарттау;

2) мемлекеттік тілді оқытудын инфракурлымын дамыту;

3) мемлекеттік тілді оқыту процесін ынталандыру;

4) мемлекеттік тілді колдану мәртебесін арттыру;

5) мемлекеттік тілге сұранысты арттыру;

6) казак тілінің лексикалық корын жетілдіру және жүйелеу;

- 7) тіл мәдениетін жетілдіру;
- 8) коммуникативтік-тілдік кеңістіктегі орыс тілінін қызмет етуі;
- 9) Казакстандагы тілдік әралуандықты сактау;
- 10) ағылшын және басқа да шет тілдерін оқып-үйрену.

**Нәтижелер көрсеткіштері:**

- 1) мемлекеттік білім беру тапсырысы шенберінде оқытылатын болашак казак тілі пәні оқытушыларынын саны (жыл сайын 500 адам);
- 2) онлайн режимінде кашыктан кол жеткізу мүмкіндігін пайдалана отырып үйымдастырылған мемлекеттік тілді оқыту орталықтары оқытушыларының біліктілігін арттыруға бағытталған іс-шаралардын үлесі (2014 жылға карай - 20%, 2017 жылға карай - 50%, 2020 жылға карай - 90%);
- 3) мемлекеттік тілді окитындар санынын осуі (2014 жылға карай - 30%, 2017 жылға карай - 70%, 2020 жылға карай - 100%);
- 4) "Казтест" жүйесі арқылы анықталатын мемлекеттік тілді В1 деңгейінде менгерген мемлекеттік қызметшілердін үлесі (2017 жылға карай - 25%, 2020 жылға карай - 35%) С1 деңгейінде (2017 жылға карай - 5%, 2020 жылға карай - 15%);
- 5) "Казтест" жүйесі арқылы анықталатын мемлекеттік тілді В1 деңгейінде менгерген

мемлекеттік кызмет корсететін үйымдардагы кызметкерлердің үлесі (2017 жылға карай - 10%, 2020 жылға карай - 20%), С1 деңгейінде (2017 жылға карай - 5%, 2020 жылға карай -10%);

6) мемлекеттік тілді копшіліктін кенінен колданылуына багытталған мемлекеттік әлеуметтік тапсырыстын үлесі (жыл сайын 10%);

7) мемлекеттік БАҚ әфириңдегі мемлекеттік тілдегі жана телевизиялық жобалар санының осуі (жыл сайын 10%);

8) мемлекеттік тілде шыгатын баспа БАҚ-ты колдауга багытталған мемлекеттік акпараттық тапсырыстын үлесі (жыл сайын 50%);

9) корнекі акпараттын пайдаланылуын бакылаудын онірлерді камту дәрежесі (2014 жылға карай - 30%, 2017 жылға карай - 50%, 2020 жылға карай - 100%);

10) терминологиялық комиссия бекіткен терминдердің саны (2017 жылға карай - 18000, 2020 жылға карай - 27000);

11) казак және ана тілдерін үйрету бойынша әдістемелік комекпен камтылған улттық-мәдени бірлестіктері бар этностардын үлесі (2014 жылға карай - 20%, 2017 жылға карай - 60%, 2020 жылға карай - 100%);

12) орталыктардын жалпы санына шакканда ағылшын және басқа да шет тілдерін үйрету бойынша кызмет корсететін мемлекеттік тіл оқыту орталыктарының үлесі (2014 жылға карай - 50%, 2017 жылға карай - 75%, 2020 жылға карай - 100%).

**Багдарламаның негізгі багыттары, алға койылған максаттарға кол жеткізу жолдары және тиісті шаралар**

Ескерту. Болімге озгеріс өнгізілді - КР Президентінің 04.12.2015 № 126 Жарлығымен.

### **Бірінші багыт - мемлекеттік тілді менгеру**

Максаты: "Мемлекеттік тіл - жалпыулттық бірліктін басты факторы"

Нысаналы индикаторлар:

- 1) мемлекеттік тілді менгерген тұрғындардың үлесі (2017 жылға карай - 80%, 2020 жылға карай - 90%);
- 2) мемлекеттік тілді В1 деңгейінде менгерген мектеп түлектерінің үлесі (2017 жылға карай - 70%, 2020 жылға карай - 100%).

Бағдарламаның бірінші багытын іске асыру арқылы Казакстанның барша азаматтарының мемлекеттік тілді менгеру жүйесін куру жоніндегі жұмыстарды үйімдастыру козделеді. Бұл жүйенің озегінде ушқурамды негіз бар - мемлекеттік тілді оқыту әдіснамасын жетілдіру, оқытудың инфрақұрылымын көнегіту және мемлекеттік тілді менгеру процесін ынталандыру. Аталған тәсіл бірінші багыттың үш міндетін айқындаиды.

#### **1. Мемлекеттік тілді оқыту әдіснамасын жетілдіру және стандарттау**

Казак тілін оқыту әдіснамасын жетілдіру үшін ен алдымен, оқытудың тиісті стандарттарын жетілдіру және үздіксіз білім беру моделін жасау арқылы мемлекеттік тілді менгеру деңгейін бағалау жүйесін өнгізу қарастырылып отыр.

Копденгейлі стандарт арқылы тілді A1-A2 дengейлері бойынша қарапайым турде пайдалану, тілді B1-B2 дengейлері бойынша оз бетінше пайдалану және тілді C1-C2 дengейлері бойынша біліктілікпен пайдалану козделуге тиіс.

Күрылған стандартты жүйенін негізінде мемлекеттік тілді оқытудың әдіснамалық негізін дайындау, онын ішінде мүмкіндігі шектеулі адамдар үшін де өзірлеу козделеді.

Осы шаралар мемлекеттік тілді бастауыш сыныптарындағы окушылардың A1 дengейінде, орта буындағы окушылардың A2 дengейінде, мектептің жогары сынып, сондай-ак техникалық және кәсіптік білім беру мекемелері окушыларының B1 дengейінде, жогары оку орны студенттерінің B2 дengейінде, жогары оку орнынан кейін білім алатындардың C1 дengейінде игеруін камтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Бұган коса, тілді менгеру улгілерін жетілдіру мен жангырту козделеді. Казак тілі толықканды қынделікті қызметтік және кәсіптік карым-катаңас тіліне айналуга тиіс.

Үздіксіз білім беру моделі арқылы казак тілін оқытудың стандарты негізінде шыгармашылық педагогикалық ізденістің және оқытудың жана әдістемелерін өзірлеудің тұркты процесі созсіз кажеттілікке айналатын болады.

*Колданыстагы заннама талаптарына сәйкес казак тілі оқытушыларын оқыту және олардың біліктілігін арттыру курылатын жүйенін кажетті курамдас болігі болып табылады.*

Мамандарды жогары сапалы дengейде оқыту ісін жүргізуге үйымдастырушылық және әдістемелік мүмкіндігі бар гылыми-білім беру орталықтары санының аздығына байланысты кашыктан оқыту жүйесін кенінен енгізу козделеді.

2. Мемлекеттік тілді оқытудың инфрақұрылымын дамыту Казакстанның барша азаматтарының мемлекеттік тілді менгеру жүйесінін ен кажетті екінші курамдас болігі - казак тілін оқыту орталықтарының аккредиттелген желісін куру болып табылады. Казак тілін оқытуға арналған осы орталықтар оку орындарын бітірген Казакстанның ересек

азаматтарының мемлекеттік тілді мәнгеруінін инфракүрылымдық базасына айналуға тиіс.

Аталған багытты жузеге асыру *Мемлекеттік тілді оқыту орталыктарының білім беру кызметіне міндетті талаптарды енгізу* дегендегі.

Бұл үшін, ен алдымен, орталыктардың білім беру кызметіне койылатын талаптарды енгізу үшін күкірткыш базаны, сондай-ақ мемлекеттік тілді оқыту орталыктарын осы талаптарға сәйкес аккредиттеуді жузеге асыру үшін күкірткыш негізді жетілдіру жонінде шаралар кабылдау.

Сонымен катар, *мемлекеттік тілді оқыту орталыктарының кызметін рейтингтік бағалау жүйесін енгізу* карастырылады.

Орталыктардың рейтингін жасауга орталық тындаушыларының "Казтест" багдарламасы бойынша емтихан тапсыру нәтижелері туралы шынайы мәліметтер негіз болады. Рейтинг мәліметтері когам үшін де, букаралық акпарат куралдарында көнінен жариялау үшін де колжетімді болмак.

Рейтинг жүйесін енгізу үшін мемлекеттік тілді оқыту орталыктары кызметіне рейтингтік бағалау жүргізудін күкірткыш негізі мен әдіснамасын өзірлеу кажет.

### 3. Мемлекеттік тілді оқыту процесін ынталандыру

Койылған максатка кол жеткізудін үшінші міндетті курамдас болігі мемлекеттік тілді оқыту процесін ынталандыру және мониторинг жүргізу жүйесін куру болып табылады.

Аталған міндетті *мемлекеттік кызметшілердін, мемлекеттік кызмет көрсету, сондай-ақ халықка кызмет үсіну саласындағы үйымдардың кызметкерлерінін* (банктер, сауда үйымдары, кызмет көрсету саласы және тагы баскалары) казак тілін білу деңгейіне койылатын ен томенгі талаптарды айқындау арқылы іске асыру козделеді.

Аталған шара мемлекеттік тілді менгеру деңгейіне койылатын талаптарды бекітетін күкірткыш базаны өзірлеуді, сондай-ақ мемлекеттік қызметшілерге казак тілін оқыту жүйесін үйымдастыруды кажет етеді.

Мемлекеттік тілді кажетті колемде менгермен мемлекеттік қызметшілер мен мемлекеттік қызмет корсететін үйымдардың қызметкерлерінін мемлекеттік тілді білу деңгейі жыл сайын "Казтест" багдарламасынын негізінде аныкталуы тиіс.

Әрбір мекеме үйымдастырган мемлекеттік тілді оқыту курсының аяқталуы бойынша қызметкерлер "Казтест" жүйесі арқылы сертификаттық тестілеуге катысып, білім деңгейін аныктайды.

Қызметкерлердің казак тілін білу деңгейі казак тілінін коммуникативтік талаптарын аныктайтын улттық стандарттар негізінде белгіленеді.

Тест технологиясы диагностикалық және сертификаттық тесттен тұрады.

*Білім беру жүйесінің барлық сатыларында мемлекеттік тілді білу деңгейін бағалау және бакылау жүйесін жетілдіру мәселесін пысықтау козделеді. Казак тілі мемлекеттік аралық бакылау (МАБ) мен улттық бірынгай тестілеудін (ҰБТ) кажетті және міндетті курамдас болігіне айналуға тиіс.*

*Казак тілін үйренуге мұдделі барлық тұлғаларға кенінен мемлекеттік колдау корсету козделген. Осы шаралардың катарында мемлекеттік тілді оқыту орталықтарының жаңынан білім деңгейі бойынша тегін курстар үйымдастыру, сондай-ақ осы жұмысқа мемлекеттік-жекеше серікtestіk әдістерін колдану карастырылған.*

Сонымен катар, оқытудың инновациялық турлері мен әдістемелерін өзірлеу арқылы казак тілін кашыктан оқытуды кенінен өндізу козделеді.

Шетелдегі казак диаспорасының оқілдеріне ана тілін менгеру үшін саяси-дипломатиялық, әдістемелік және үйымдастыруышылық колдау корсетілетін болады. Сонымен катар отандастар мәселелері бойынша сараптамалық және зерттеу жұмыстарының жүйесін үйымдастыру көзделеді.

#### **Нәтижелер көрсеткіштері:**

- 1) мемлекеттік білім беру тапсырысы шенберінде оқытылатын болашак казак тілі пәні оқытушыларының саны (жыл сайын 500 адам);
- 2) онлайн режимінде кашыктан кол жеткізу мүмкіндігін пайдалана отырып үйымдастырылған мемлекеттік тілді оқыту орталықтары оқытушыларының біліктілігін арттыруға багытталған іс-шаралардын үлесі (2014 жылға карай - 20%, 2017 жылға карай - 50%, 2020 жылға карай - 90%);
- 3) мемлекеттік тілді оқитындар санының осуі (2014 жылға карай - 30%, 2017 жылға карай - 70%, 2020 жылға карай - 100%);
- 4) "Казтест" жүйесі арқылы анықталатын мемлекеттік тілді В1 деңгейінде менгерген мемлекеттік қызметшілердін үлесі (2017 жылға карай - 25%, 2020 жылға карай - 35%) С1 деңгейінде (2017 жылға карай - 5%, 2020 жылға карай - 15%);
- 5) "Казтест" жүйесі арқылы анықталатын мемлекеттік тілді В1 деңгейінде менгерген мемлекеттік қызмет корсететін үйымдардагы қызметкерлердін үлесі (2017 жылға карай — 10%, 2020 жылға карай - 20%), С1 деңгейінде (2017 жылға карай - 5%, 2020 жылға карай - 10%);

**Екінші бағыт - мемлекеттік тілді көпшіліктін колдануына кол жеткізу және онын пайдаланылу аясын кенейту**

Максаты: "Мемлекеттік тілдін копшіліктін кенінен колдануына кол жеткізу"

Нысаналы индикаторлар:

1) мемлекеттік бұкарапат куралдарындағы казак тіліндегі контенттін үлесі (2014 жылға карай - 53%, 2017 карай - 62%, 2020 жылға карай - 72%).

Екінші максатка кол жеткізудін алгоритмі арқылы мемлекеттік тілдін беделін арттыру мен колданылу аясын кенейту жоніндегі жұмысты жүзеге асыруды көздейді.

1. Мемлекеттік тілді азаматтық когам институттарында және бұкарапат куралдарында кенінен колдану.

Бул міндетті іске асыруға қогамдық санада мемлекеттік тілде сойлеушінін беделді бейнесін калыптастыру және орнықтыру арқылы кол жеткізіледі. Осы бағыттагы негізгі ролге PR-технологиялар ие болады. Бул ушін мемлекеттік тілді копшіліктін колдануына кол жеткізу және насихаттау жоніндегі арнайы жұмыстарды үйымдастыру көзделеді.

Нысаналы аудиториялардын негізгі ерекшеліктерін ескере отырып, әртүрлі позитивті бейнелер мен модельдерді өзірлеу негізінде мемлекеттік тілде сойлеушінін беделді бейнесін калыптастыру жоніндегі жұмыска табыска жеткен, мәртебелі тұлғаларды, онын ішінде мемлекеттік және басқа да тілдерді білетін этнос оқілдерін тарту көзделеді.

Аталған жұмыстар жиынтығы, сондай-ак мемлекеттік тілде сойлеушінін беделді бейнесін калыптастыру процесіне мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс тетігі мен мемлекеттік акпараттық тапсырыс негізінде бұкарапат куралдары арқылы үкіметтік емес сектордың шыгармашыл әлеуетін тартуды талап етеді.

Жоспарланып отырган шаралар катарында Интернетті коса алғанда, БАҚ-тың

барлық түрінде мемлекеттік тілді копшіліктін колдануына кол жеткізетін улгі тұтарлық бейнелерді медиалық ротациялау, копшілікке арналған мерзімді басылымдарды шыгаруды, негізгі нысаналы аудиториялар үшін корнекі және имидждік онімдер шыгара отырып, корнекі үгіт күралдарының PR іс-шаралар кешенін үйымдастыруды камтамасыз ету.

Мемлекеттік тілді копшіліктін колдануына кол жеткізу жоніндегі жұмыска бірлескен акциялар откізу арқылы мемлекеттік-жекеше серікtestіk әдістерін тарту көзделеді.

Мемлекеттік тілді отбасы күндылығы ретінде копшіліктін колдануына кол жеткізу аталған жүйенін маңызды қурамдас болігі болып табылады. Казак тілінде сойлейтін, онын ішінде этностар мен шетелдік диаспоралар оқілдерінін танымал отбасыларын PR жұмысына тарту арқылы мемлекеттік тілді отбасындағы карым-катаинас тілі ретінде копшіліктін колдануына кол жеткізу жонінде ауқымды науқан үйымдастыру көзделеді.

Сонымен катар когамдық пікір кошбасшыларын тарта отырып, акпараттық-идеологиялық сипаттагы шаралар кешенін - акпараттық және когамдық науқандар, ірі когамдық козгалыстар, акциялар мен жобалар үйымдастыру талап етіледі.

Когамдық пікірді калыптастыру жоніндегі жұмыстардың маңызды элементінін бірі - мемлекеттік тілді колдану мәселелеріндегі үнамсыз таптаурындарды бейтаралтандыру көзделеді.

Осы багыттагы жұмыс мемлекеттік тілді пайдалану мен колдану саласындағы үнамсыз таптаурын пікірлерді алдын ала анықтау жонінде зерттеу-талдау қызметін жүргізу, кажетті шаралар кешенін айқындау арқылы жолга койылады.

Үкіметтік емес сектор мен масс-медиа әлеуеті мемлекеттік тілді колдану саласындағы жағымсыз аспектілерді когамдық айыптау тетіктерін калыптастыру жоніндегі жұмыстың негізгі ресурсына айналуга тиіс.

## **2. Мемлекеттік тілге суранысты арттыру**

Койылған максатка кол жеткізудін екінші міндеті мемлекеттік тілдін колданылу аясын кенейту, когамның тыныс-тіршілігінің барлық саласына кіркітіру болып табылады.

Осы багытта мемлекеттік тілде хабар тарататын жана телевизиялық арналар квр арқылы тілдік ортаны калыптастырудагы БАК-тың рөлін күшетуге ерекше назар аударылып отыр. Бул ретте цифрлық телерадио хабарларын таратуды енгізу арқылы айрықша мүмкіндіктер ашылады.

Сондай-ак балалар мен жастарга арналған казак тіліндегі контентті кенейту, арнайы оқыту багдарламаларын жасап, фильмдер түсіру арқылы мемлекеттік тілді оқыту процесін үйымдастыруды медиалық саланың өлеуетін белсенді пайдалану козделеді.

Сондай-ак казак тіліндегі интернет-ресурстарды мемлекеттік колдау жүйесі арқылы казак тілді БАК-тарга жүйелі колдау корсету де манызды аспект болып саналады.

Когамдагы тіл мәдениетін тікелей калыптастыратын адамдар ретінде БАК қызметкерлеріне койылатын міндетті тілдік біліктілік талаптарын енгізу ерекше ролге ие болады.

Сонымен бірге, аталған багытта мемлекеттік тілді гылым, заннамалық актілер және жана технологиялар тілі ретінде дамыту шаралары козделеді.

Осы ретте дәстурлі және инновациялық тәсілдер негізінде озіндік гылыми-технологиялық тілдік базаны каркынды дамыту барынша озекті болып саналады.

Энциклопедияларды, гылыми-публицистикалық, іскерлік, коркем және басқа да әдебиеттерді тұпниска тілінен казак тіліне аудару ісін үйымдастыру және коп тарапымен шыгару мемлекеттік тілдін казіргі колданбалы гылым тілі ретіндегі ролін барынша күшетуге мүмкіндік береді.

Сонымен бірге, "электрондық үкімет" шенберінде электрондық қызмет корсетудің барлық деңгейінде казак тілінің колданылуын жаңдандыра тусу козделеді.

*Казак тілінің халықаралық карым-катаинас, демалыс және ойын-сауық саласында колданылуын көнектілең тусу де козделіп отыр.*

Мәдениет мекемелерінің репертуарларын казак тіліндегі жана контентпен толыктыру кажеттілігі мемлекеттік тілдегі жана койылымдарды және жобаларды, онын ішінде балалар мен жасоспірім корермендер аудиториясына лайыкталған шыгармаларды туындуату үшін шыгармашыл әлеуетті ынталандыруга арналған конкурсстық шараларды вийимдастыру және откізудің міндеттерін айқындалап берді.

Бұкаралық мәдени, спорт және басқа да копшілік шараларды откізген кезде мемлекеттік тілді көнінен колдану соғысіз кажеттілікке айналуга тиіс.

Халықаралық кездесулер откізіп, шарттарды, келісімдерді және озге де халықаралық актілерді ресімдеу кезінде мемлекеттік тіл негізгі тіл болуга тиіс.

Этнотуристік іс-шараларды (мәдени-этнографиялық ескерткіштерге саяхат, скаутинг, балалардың этносаяхаттары және жазғы этнолагерьлер) вийимдастырган кезде мемлекеттік тілдің әлеуетін белсенді пайдалану оте озекті болып саналады.

#### **Нәтижелер көрсеткіштері:**

мемлекеттік тілді копшіліктің колдануына кол жеткізуге бағытталған мемлекеттік әлеуметтік тапсырыстын үлесі (жыл сайынғы мемлекеттік әлеуметтік тапсырысты іске асыруға болінетін каражаттың жалпы колемінін 10 %-ынан кем емес);

мемлекеттік БАҚ эфирінде мемлекеттік тілдегі жана телевизиялық жобалар санының осуі (жыл сайынды телевизиялық жобалардың жалпы санының - 10 %-ы);

мемлекеттік тілде шыгатын баспасозді колдауга багдарланған мемлекеттік акпараттық тапсырыстын улесі (жыл сайын 50 %-дан кем емес).

### **Үшінші багыт - казакстандықтардың тіл мәдениетінін деңгейін арттыру**

Максаты: "Дамыған тіл мәдениеті - зиялдың улттын өлеуеті"

#### **Нысаналы индикаторлар:**

1) турғындардың ономастикалық комиссиялардың жұмысындагы шешім кабылдау процесін талқылауга когамдық колжетімділік пен ашықтық кагидаттарының сакталуына канагаттанушылық дәрежесін (2014 жылға карай - 60%, 2017 жылға карай - 75%, 2020 жылға карай - 90%);

5) казак тілінін реттелген терминологиялық корынын улесін (2014 жылға карай - 20%, 2017 жылға карай - 60%, 2020 жылға карай - 100%);

#### **1. Казак тілінін лексикалық корын жетілдіру және жүйелеу**

Аталған багытты іске асыру арқылы ен алдымен, әкімшілік-аумактық бірліктердің атауларын жүйеге келтіруді камтамасыз ету козделеді.

Ономастика саласындагы жұмысты жетілдіру арқылы, ен алдымен, ономастикалық жұмыстарды жүргізген кезде ашықтық кагидаттарын өнгізу, когамдық пікірді ескеру,

шешімдерді кабылдау процесіне азаматтық когам институттарын және бұкаралық акпарат куралдарын көнінен тарту козделеді.

Бул нәтижеге кол жеткізу үшін ономастика саласындағы нормативтік күкіктыханалардың жетілдіре түсү, сондай-ақ географиялық объектілердің атауларын мемлекеттік тілде жазу, оны орыс және басқа да тілдерде транслитерациялаудын ережелерін өзірлеу талап етіледі.

*Антропонимикалық атауларды және көрнекі акпараттарды сәйкестендіруді жүзеге асыру мемлекеттік тілде антропонимикалық белгілеудерді жазу мен сәйкестендіру жоніндегі бірынгай талаптарды өзірлеуді, сондай-ақ көрнекі акпаратты коркем ресімдеу туралы нормативтік күкіктыханалардың жетілдіруді талап етеді.*

*Терминологиялық лексиконы біріздендіру, терминологиялық корды толыктыру жонін дегі міндет оте озекті болып саналады.*

Казак терминологиясын жүйелеу жоніндегі жана талаптарды өзірлеу, терминдерді және атауларды негізгі кагидаларга, казак тілінің жазу нормаларына сәйкес ретке келтіру жұмыстары кажетті шаралар болып есептеледі.

Аталған жұмыс өлемдік тәжірибелі, туыстас тілдердің үлгілерін, халықаралық терминдерді және терминологиялық атауларды пайдалану арқылы, сондай-ақ жанадан бекітілген терминдерді бұкаралық акпарат куралдарында пайдалану жиілігіне тұракты мониторинг жасау жағдайында жүргізілуге тиіс.

Терминологиялық корды жана төрмәмен жанарту тілдік тарихи мұраның кайта жаңғыртуды, сондай-ақ терминтану мен терминография жоніндегі арнайы жұмыстарды жүргізуі талап етеді.

Сонымен катар салалық терминологияның бірынгай электрондық базасын құрып, казак терминологиясының жалпы корын жасап, веб-сайттар мен порталдарға орналастыру козделеді.

Сондай-ак үздіксіз тілдік озгерістер процесін тіркең отыратын, тілдің лексикалық және грамматикалық құрылышын сипаттайтын жүйе қуру кажеттілігі де оте озекті болып табылады.

*Тілдерді колдану саласындағы заннаманың сакталуына бакылауды қүшету үсіншіл ып отырган жүйенін негізгі қурамдас боліктерінің бірі болуга тиіс.*

Осы жұмыс аясында құқықтық олқылықтарды жою және тіл туралы заннаманы бұзғанын шарттауынан нормативтік құқықтық базаны жетілдіру талап етіледі.

Корнекі және жарнамалық акпарат қураударында казіргі казак әдеби тілінің тиісінше колданылуын бакылауды қүшету де кажетті шаралар катарына жатады.

## 2. Тіл мәдениетін жетілдіру

*Казакстандықтардың тіл мәдениетінін дәнгейін котерудің кажетті қурамдас болігі сөйлеу мәдениетін дамыту болуга тиіс.*

Айтыстар, мұшәйра, пікірталас турнирлерін және жыраулар мен жыршылар конкурстарын үйымдастыру және откізу осы багыттагы негізгі шаралар болып табылады.

*Казак жазуын одан әрі жетілдіру сауаттылықты арттыруға багытталған конкурстық іс-шаралар кешенін үйымдастыру және откізу арқылы іске асырылатын болады. Сонымен бірге мемлекеттік тіл мәселесімен айналысатын мерзімді баспа басылымдарын мемлекет тарапынан колдау талап етіледі.*

Сонымен катар, акпараттық-аныктамалық электрондық тілдік кызметті куру және одан әрі дамыту, элективті, косымша курсарды үйымдастыру арқылы мемлекеттік тілдегі іскери ресми жазба дагдыларын үйрету жүйесін үйымдастыру жоспарланып отыр.

Үйлесімді тілдік ортаны сактау кажеттілігі тіл мәдениетін жетілдіру жоніндегі міндеттердің озегіне айналып отырганы созсіз. Жұртшылықты, мәдениет және онер кайраткерлерін, БАҚ-ты кенінен тарта отырып, Мемлекеттік тіл күнін үйымдастыру және откізу, түркі жазбаларына арналған іс-шаралар кешенін үйымдастыру, сондай-ақ тіл мәдениетін насихаттауга багытталған шараларды откізу дәстүрін жалгастыру жұмыстары кажетті шаралар катарына жатады.

### **Нәтижелер көрсеткіштері:**

1) корнекі акпараттын пайдаланылуын бакылаудын онірлерді камту дәрежесі (2014 жылға карай - 30%, 2017 жылға карай - 50%, 2020 жылға карай - 100%);

2) терминологиялық комиссия бекіткен терминдердің үлесі (2017 жылға карай - 18000, 2020 жылға карай - 27000);

### **Төртінші багыт - лингвистикалық капиталды дамыту үшін колайлы жагдайлар жасау**

Максаты: "Казакстандықтардың лингвистикалық капиталын дамыту"

### **Нысаналы индикаторлар:**

1) республикадагы орыс тілін менгерген тұрғындардың үлесі (2020 жылға карай - 90%);

- 2) этномәдени бірлестіктер жаңындағы казак және ана тілдерін оқытатын курстармен камтылған этностардын үлесі (2014 жылға карай - 60%, 2017 жылға карай - 70%, 2020 жылға карай - 80%);
- 3) республикадагы ағылшын тілін менгерген тұргындардын үлесі (2014 жылға карай - 10%, 2017 жылға карай - 22%, 2020 жылға карай - 25%);
- 4) республикадагы үш тілді (мемлекеттік, орыс және ағылшын) менгерген ересек тұргындардын үлесі (2014 жылға карай - 10%, 2017 жылға карай - 17%, 2020 жылға карай - 20%).

## **1. Коммуникативтік-тілдік кеністіктегі орыс тілінің қызмет етуі**

Тортінші бағытты іске асыру арқылы Казакстанның коммуникативтік-тілдік кеністігінде орыс тілінің катысуын камтамасыз ету жоніндегі жиілік жұмыстарды үйымдастыру козделеді.

*Мұнын аясында орыс тілін оқыту жиілесін оку-әдістемелік және зияткерлік тұргыдан одан әрі камтамасыз ету, сондай-ак оқытушы кадрларды қосілтік тұргыдан оқыту жоніндегі жұмыс жалгасатын болады.*

*Орыс тілінің колданылуын акпараттық колдауга Казакстанның акпараттық кеністігінде орыс тілін пайдалануды камтамасыз ету арқылы кол жеткізілетін болады.*

## **2. Казакстандагы тілдік әралуандықты сактау**

Осы міндет аясында, ен алдымен, *Казакстанда тұратын этнос өкілдерінің ана тілдерін оқытуға жагдай жасау* козделеді. Бул үшін жексенбілік мектептерге оку-әдістемелік комек корсету, сондай-ак ана тілдерін оқыту кезінде тілді білетін тәжірибелі педагог мамандарды тарту және халықаралық

тәжірибелі, заманауи технологияларды пайдалану жоспарланады.

Бұган коса, этностардың тілдерін сактау және мәдениеттерді өзара байыту үшін  
каждті жагдайлармен камтамасыз ету козделеді. Кенінен акпараттық  
колдау арқылы мәдени-копшілік іс-шараларды үйымдастыру, этностардың тарихи және  
казіргі заманғы жазба мұрасын сактауды камтамасыз ету жұмыстары каждті шаралар  
катарына жатады.

Халықтың шыгармашылық тұрғыдан өсуіне жөрдемдесу этностардың мәдени және  
шыгармашылық мүмкіндіктерін одан әрі іске асыру арқылы жоспарланады.

### 3. Ағылшын және басқа да шет тілдерін оқып-үйрену

Казакстандықтардың лексикалық капиталынын негізгі қурамдас боліктерінін бірі  
іскерлік және халықаралық карым-катаңас қуралы ретіндегі шет тілдері болып  
табылады.

Осы міндеттін аясында шет тілдерін оқыту процесінін ауқымды білім беру кеңістігін са-  
ктау козделіп отыр.

Шет тілдік мәдениетпен өзара іс-кимыл жасау максатында халықаралық  
ынтымактастықты кенейту арқылы үкіметаралық келісімдер аясындағы  
мәдени-копшілік іс-шаралар - Шет мемлекеттердің мәдениет қундерін, кормелер откізу,  
коркем және деректі фильмдерді түпнұсса тілінде корсету козделеді.

### 4. Оқытудың уштілді моделін дамыту.

Осы багыт шенберінде уштілді білім беру идеясын насиҳаттауга және ынталандыруға  
багытталған арнайы іс-шараларды үйымдастыру жоніндегі жұмыс козделген.

Сонымен катар мектепке дейінгі үйымдар мен орта білім беру үйымдарындағы үштілді білім беру және тәрбиелеу қызметіне арналған әдістемелік материалдарды өзірлеу және шыгару да козделген.

Нысаналы топтарда үштілді білім беруді ілгерілету жоніндегі акпараттық стратегияны іске асыру шенберінде корсетілген бағытты кеңінен жария ету козделген.

### **Нәтижелер көрсеткіштері:**

- 1) "казак және ана тілдерін үйрету бойынша әдістемелік комекпен камтылған этно-мәдени бірлестіктері бар этностардын үлесі (2014 жылға карай - 20 %, 2017 жылға карай - 60 %, 2020 жылға карай - 100 %);
- 2) орталыктардын жалпы санына шакканда ағылшын және басқа да шет тілдерін үйрету қызметтерін ұсынатын мемлекеттік тілді оқыту орталыктарынын үлесі (2014 жылға карай - 50 %, 2017 жылға карай - 75 %, 2020 жылға карай - 100 %).

### **Багдарламаны іске асыру кезендері**

Багдарламаны іске асыру үш кезенде жүзеге асырылады.

*Бірінші кезенде (2011 - 2013 жылдар)* тілдерді одан өрі дамыту мен колданудын нормативтік-куқыктық және әдіснамалық базасын жетілдіруге бағытталған кешенді шаралар откізу козделеді.

Мәселен, бірінші кезеннін аясында мемлекеттік тілді оқыту стандарттарын жетілдіру, казак тілін оқыту орталыктарын аккредиттеудін және олардын қызметін рейтингтік бағалау ісінін куқыктық негізін өзірлеу жұмыстарын жүзеге асыру карастырылады.

Бұган коса, әкімшілік-аумактық бірліктердің атауларын жүйелеуді камтамасыз ету мәселесі бойынша ономастика саласындағы, терминологиялық лексиканы біріздендіру мәселесі бойынша терминология саласындағы, сондай-ак антропонимикалық атаулар мен корнекі аппаратты сәйкестендіруді жүзеге асыру мәселесі бойынша антропонимика саласындағы нормативтік күкіктық базаны жетілдіру козделеді.

Сонымен катар, күкіктық олқылықтарды жою мен тіл туралы заннаманын бұзылғаны үшін жауапкершілікті күшету тұргысынан нормативтік күкіктық базаны жетілдіру козделеді.

Осы кезенде мемлекеттік тілді копшіліктің көнінен колдануына кол жеткізетін, Казакстанда тұратын этностардың тілдерін сактауга және оқып-үйренуге колайлы жағдайлар жасайтын үйымдастырушылық-практикалық шаралар кешені, сондай-ак нәтижелердің тиімділігіне мониторинг жүргізу жүйесін енгізу козделеді.

*Екінші кезен (2014 - 2016 жылдар)* аясында мемлекеттік тілді оқып-үйрену және колдану саласында, сондай-ак тілдік әралуандықты сактауда жана стандарттар, технологиялар мен әдістерді енгізу жоніндегі практикалық шаралар кешенін іске асыру карастырылады. Сонымен катар, осы кезенде Мемлекеттік тілді оқыту орталықтарын аккредиттеу ісін жүргізу, сондай-ак олардың қызметіне рейтингтік бағалауды енгізу жұмыстары басталады.

Мемлекеттік тілді менгеруді ынталандыру жүйесін куру жоніндегі жұмысты үйымдастыру - мемлекеттік қызметшілердің, халықка қызмет корсету және мемлекеттік қызметтер корсету саласы қызметкерлерінін мемлекеттік тілді менгеруі жоніндегі міндетті томенгі талаптарды енгізу козделеді. Бұган коса, мемлекеттік тілді копшіліктің көнінен колдануына кол жеткізу жоніндегі жұмыс жалгасатын болады.

Тілдерді колдану саласындағы заннаманын сакталуын бакылауды күшеттүмен катар, өзірленген нормативтік күкіктық базанын негізінде казак тілінің терминологиялық корын ретке келтіру, ономастикалық кеңістікті жүйелеуді камтамасыз ету жоніндегі жұмыстар басталатын болады.

Багдарламанын *ушінші кезеңінде* (2017 - 2020 жылдар) мемлекеттік тілді менгеру дәрежесін бакылау тетіктерін енгізу жұмысын үйімдастыру козделеді.

Сонымен катар, когамдық омірдің барлық саласында мемлекеттік тілге кажеттілік болуына, онын басқа тілдердің тұгырын одан әрі сактау жагдайындагы тиісінше колданылу сапасына және менгерілу деңгейіне жүйелі мониторинг жүргізу козделеді.

Бұган коса, ономастика, терминология, мемлекеттік тілді копшіліктің колдануына кол жеткізу, сондай-ак толерантты тілдік ортаны сактау жоніндегі жұмыстар жалгасатын болады.

### **Кажетті ресурстар**

2011 - 2020 жылдары Багдарламаны іске асыруға республикалық және жергілікті бюджеттердің каражаты, сондай-ак Казакстан Республикасының заннамасында тыйым салынбаган басқа да каражаттар жұмсалатын болады.

Багдарламаның бірінші кезеңін іске асыруға арналған мемлекеттік бюджеттің жалпы шығыны 19 134 946 мын тенгені курайды.

2011 - 2020 жылдарға арналған Багдарламаны каржыландыру колемі Казакстан Республикасының заннамасына сәйкес тиісті каржы жылына арналған республикалық және жергілікті бюджеттердің калыптастыру кезінде нактыланатын болады.